

Projectleidersbijeenkomst voor de subsidierende ‘Modelleren voor pandemische paraatheid: een oproep tot innovatie en kennisontwikkeling’ op 4 februari 2025.

Pandemische paraatheid

‘We willen komen tot integrale afgestemde modellering’

Eén van de grootste lessen van de COVID-pandemie is dat we beter voorbereid moeten zijn op toekomstige pandemieën. Modellering is daarbij een essentieel instrument. Eind vorig jaar gingen 20 projecten van start rond kennisontwikkeling en innovatie van modellering op het gebied van pandemische paraatheid. Begin februari kwamen projectleiders bij elkaar om ervaringen uit te wisselen.

“Voor goede beleidsbeslissingen zijn data nodig, gevoed vanuit modellen en scenario’s”, vertelde Sjaak de Gouw, voorzitter van de commissie van het Kennisprogramma Pandemische Paraatheid aan een gehoor van onderzoekers en projectleiders op het gebied van modellering. “Bij elk van die besluiten moet je kunnen afwegen welke gevolgen het heeft, wat de impact is op verschillende domeinen: economie, onderwijs, zorg, mobiliteit. Daar heb je modellering voor nodig.”

In Utrecht was begin februari, in de woorden van De Gouw, de ‘crème de la crème van de modellers’ bij elkaar gekomen. Afgelopen najaar zijn zij van start gegaan met [20 modelleerprojecten binnen het kennisprogramma pandemische paraatheid](#). Deze modelleerprojecten maken onderdeel uit van het [Kennisprogramma Pandemische Paraatheid](#).

Edelstenen

“We hebben behoefte aan innovatievere modellering”, vertelde De Gouw. “Daarom zijn we dit programma begonnen. De projecten zijn allemaal edelstenen, die we afzonderlijk tot hun recht laten komen. In een volgende fase willen we dat tot een mooi sieraad maken, een samenhangend geheel. Van de 20 afzonderlijke projecten willen we komen tot een integrale afgestemde modellering in tijden van de pandemie. Dat is onze uitdaging. Dat betekent dat je elkaar bevraagt als modellers, dat je met elkaar samenwerkt, dat je met elkaar gegevens uitwisselt. Deze bijeenkomst helpt daarbij.”

Goed herbruikbare data

Het eerste deel van de projectleidersbijeenkomst was vooral bedoeld om ervaringen uit te wisselen, obstakels te inventariseren en suggesties te oogsten van de projectleiders om zo een stap verder te komen op weg naar goed datagebruik. Goed herbruikbare data zijn noodzakelijk voor modellering. Op verzoek van ZonMw stelde TNO een rapport op ([‘Pandemisch paraat door middel van herbruikbare data’](#)) met een overzicht van de belangrijkste partijen en databronnen die nodig zijn in een crisissituatie voor onderzoek naar bijvoorbeeld passende beleidsmaatregelen. Het rapport geeft een analyse van de beschikbaarheid en herbruikbaarheid van de databronnen en doet aanbevelingen voor het oplossen van knelpunten. De situatie kan verbeteren door een systematische toepassing van

de FAIR principes waarmee je data vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar kan maken.

Crisisteam

“Er moet nog veel gebeuren voordat dat bereikt is”, vertelde Jildau Bouwman (TNO) tijdens de bijeenkomst. “Hebben we het nu goed op orde? Nee, we staan er net zo slecht voor als 5 jaar geleden. Alleen hebben we wel veel klaar staan om dat te verbeteren. En dat is de positieve boodschap.” Het TNO rapport pleit ervoor om nu al, in de ‘koude fase’, een crisisteam in te richten, dat zich focust op het bevorderen van de beschikbaarheid en herbruikbaarheid van data volgens de FAIR-principes. Niet alleen data uit de zorg, maar ook gedragsdata en actuele (real-time) data. Juridische expertise is voor zo’n team vereist, maar ook kennis over datastewardship en afspraken hoe die data beschikbaar gemaakt worden. “Het goed beschikbaar maken van data is iets wat we allemaal moeten doen. Als community moeten we gaan nadenken: hoe gaan we dit samen doen?”

Delen en analyseren van data

Tijdens de bijeenkomst werden verschillende aspecten van die samenwerking besproken. Zoals het ‘collaborative platform for modelling & data analytics’ van het RIVM, bedoeld om samenwerking tussen en training van modellers te stimuleren. Een andere ontwikkeling is de inzet van *privacy enhancing technology*, PET’s. Dat wordt al toegepast bij de Geïntegreerde Regionale Data-infrastructuur Achterhoek - oftewel GERDA. Olivier Blanson Henkemans (TNO) legde uit dat dankzij deze inzet van PET’s het delen en analyseren van data makkelijker is gemaakt, met behoud van de privacy.

Het risico bij het gebruik van verschillende platforms is wel dat het leidt tot versnippering van data. Daarom is het zo belangrijk om de FAIR-principes al aan de bron toe te passen. “En daarvoor zijn FIP’s - FAIR Implementation Profiles - noodzakelijk”, benadrukte Bouwman bij deze discussie. Hiermee kunnen spelers in het veld onderling uitwisselen welke tools zij de voorkeur geven voor het herbruikbaar (FAIR) maken van de databronnen.

Oplossingen

Tijdens een uitgebreide verkenningronde in break-out sessies gingen de projectleiders met elkaar in gesprek. De sessies boden ruimte om elkaar te leren kennen, netwerken op te bouwen en ervaringen en strategieën te delen over het gehele onderzoeksproces. “Nu kunnen ze bespreken waar ze elkaar kunnen helpen”, lichtte Margreet Bloemers (implementatiespecialist voor FAIR data bij ZonMw) toe. “Heeft de één oplossingen die de ander kan gebruiken?” Want ook al hebben de modelleringsprojecten heel uiteenlopende onderwerpen, het gebruik van data om te modelleren hebben ze bijvoorbeeld allemaal gemeen. Ook de problemen en obstakels waar ze tegenaan lopen zijn eender: bijvoorbeeld de vindbaarheid en de kwaliteit van data, privacy-issues of juridische aspecten.

‘Obstakel verwijder traject’

Over de obstakels die onderzoekers en modellers op hun pad vinden liet Jeroen Beliën (Health RI) een positief geluid horen. Vanuit Health RI is er een [‘Obstakel Verwijder Traject’](#), een programma om te komen tot een geïntegreerde nationale infrastructuur voor

gezondheidsdata, die (her)gebruik van gezondheidsdata kan bevorderen. Weinig onderzoekers hadden nog van dit programma gehoord. Het 'OVT' moet ertoe leiden dat obstakels worden weggenomen, of in elk geval verlaagd, volgens Beliën. Of het nu gaat om ethische, maatschappelijk of juridische kwesties. Uiteindelijk zal Nederland beschikken over een infrastructuur met onder meer een catalogus om de relevante databronnen te vinden en een procedure om (onder voorwaarden) toegang te krijgen tot de data.

Dwarsverbanden

In de break-out sessies gingen projectleiders ook op zoek naar mogelijkheden om data te integreren en naar dwarsverbanden tussen onderzoeksprojecten. Een van de ideeën was om met vergelijkbare onderzoeksprojecten gezamenlijke workshops te organiseren met beleidsmakers. Een andere suggestie was om expertisegroepen op te zetten rond overkoepelende thema's, zoals mobiliteit, zorg of leefomgeving. Rond de zomer wil ZonMw een nieuwe bijeenkomst beleggen om bij een volgende ronde kennisuitwisseling ook het onderwerp 'verspreiding en implementatie' van verkregen onderzoeksresultaten te bespreken.